

petidament de la qüestió (després d'Uhlenbeck, *Vgl. Lautl. d. Bk. Dial.*, 69, 70; 33, 58, i Azkue, *Morf.*, 102.31, 11.3, i altres llocs), i la cosa més prudent és remetre als treballs de Mitxelena: *Fon. Hist. Vca.*, 221, 266, 317, 328, 246, 264; *Misc. Martinet* (La Laguna I, 127-8n.); *BSVAP* xi, 455; xii, 126: la conclusió que ell accepta i que potser s'imposarà és que és un derivat del basc *ao* 'boca'. Certament és un problema complicadíssim, i el dubte de si la intervenció de *ao* pot ser deguda a una etimologia popular és d'aquells que difícilment es poden reprimir. Per això jo mateix el 1971 (en les comunicacions dirigides a ell i a Tovar sobre el *Dicc. Etimológico Vasco*) vaig rompre una llança —amb grans reserves i escepticisme— a favor de la idea de pendre en consideració per al basc l'ètimon AGAPE, tot descartant-la per al català. Però després, cada dia crec menys, i per raons purament basques, en aquesta possibilitat.

Apatia, V. patètic (PATIR) *Apatiament*, *apatiar*, V. *pacte* *Apàtic*, V. patètic (PATIR)

APATITA, derivat savi del gr. ἀπάτη 'engany', perquè sovint ha estat presa falsament per altres minerals. *DFa.*, *AlcM*, *Webster-M*.

Apatuscar (i *apatussar*), V. *DCEC* i, 234, s. v. *apatusco* *Apatzar*, V. *patxo* *Apatxe*, V. *DCEC* i, 230 *Apaubar*, V. *pau* *Apeament*, *apear*, V. *peu* *Apedaçar*, *-çar*, V. *pedaç* *Apedrec*, *apedregada*, *apedregadissa*, *apedregador*, *apedregament*, *apedregar*, V. *pedra* *Apedussar* i derivats, potser deguts a un creuament d'*apedaçar* amb *apatussar* (= *apatuscar*) *Apegadis*, *apedadura*, *apegalis*, *apegalós*, *apegament*, *apegar*, *apegatat*, V. *pega* *Apeixar*, *-xat*, *apeixir*, *-eixit*, V. *peixer* *Apeljar*, *-jat*, V. *pelja* *Apeliant*, V. *apellar*

APEL·LAR i antigament APELLAR, del ll. APPELLARE 'adreçar la paraula', 'cridar (algú)', 'apellar, fer apellació'; modernament l'ús cada vegada més predominant del mot en el sentit jurisprudenciat ha fet que es generalitzés la pronúncia llatinitzant amb *ll* doble. □ 1.ª *doc.*: c. 1200, *Hom. d'Organyà*.

Tant en el sentit de 'cridar (algú)' com en el de 'donar tal o tal nom': «audir --- Nostre Seignor --- com nos *apelà* dolzament: —Tornad-vos a mi --- ab tot vostre cor ---», 4v17, «Sapiatz --- que per zo *apela* om l'asmosna caritat --- qar és onranza de Déu», 2r8. És clar que aquesta grafia *-l-* s'ha d'entendre, com és normal en el sistema gràfic de les *Homilies*, i de tants altres textos arcaics, com a expressiva del que més tard fou el so de *ll* (amb la reserva dels fets estudiats en *EntreDL* i, 13-48, i mapa, p. 109); així segueix encara a la *Cròn.* de Jaume I, si bé ací ja es troba sovint *apellar* grafiat amb *-ll-* (tanmateix *appelat*, ed. *Ag.*, p. 68.2).

Que aqueixa *-ll-* era una consonant simple i no pas doble es desprèn de la forma de subjuntiu *apell*: en

Llull trobem el mot tant en el sentit de 'cridar (algú)' com en el de 'declarar, anomenar': «en est món sots vengut per ço que hajats mèrit, per lo qual Déus haja rahó que-us *appell* a la sua glòria» (*Blanq. NCl.* i, 114.14), «totes les bísties s' ecordaren que donassen tots dies una bèstia al lehó, per ço que no les treballàs en son cassar; e-l lehó les en *apellà* quíties» (*Merrav. NCl.* ii, 100), «¿menjarets vós lo bou, si jo-us fas dir a ell que-l menjets, e si ell vos *appella* quiti de la fe que li havets promesa?» (ib., 144). En mss. posteriors que ja confonen els dos matisos palatals *yl* i *ll*, si bé d'obres encara del S. XIII, l'aparició de grafies amb *-yl-* demostra que en aquest mot la consonant era una palatal simple i no pas, com avui en gran part del territori continental, una *ll* geminada: «cant ell viu lo pinell nat, / son ortolà ha *apeylat* / e diu-li ---», *Set Savis* (v. 473).

Les rimes, d'altra banda, confirmen que era així i que així continuava fins als textos valencians del S. xv: «lo pobrellet / pres-lo l'espasme / --- / de pergami / li féu mamella; / ella hi *apella* / moltes madrines, / mil medicines, / menescalies / ---», «per tots fon rota / l'esgleya tota, / sola fon ella: / per ço s'*apella* / seu lo dissapte», *JRoig* (*Spill*, vv. 5256, 10650). No sé del cert si antigament en el present sonava amb *é* neutra mallorquina, com ho podria fer creure la rima en Gaspar de Verí (a. 1502), passatge que comprova que la pronúncia no era amb *ll*: «no prengua a vici — si ara m'*apella*, / perque veig tot l'orde — qui va destorbat, / car, venint al corro, — semblant novitat / ha entreohida — la mia orella» (*JMBover*, *SiblEscrBal.* ii, 502.19.1).⁴ Si no m'erro, a les Illes la pronúncia amb *l* palatal ha continuat sense concurrent: a Eivissa, doc. de 1509: «que les parts, si pertindran greuge, se púgan *apellar* de la sentència per dit oficial o Vicari general» (*Macabich*, *Sta. M. la Major*, *Cròn.*, p. 118); «per això *apellàrem* a les universitats alemanyes, per això enviàrem els tres joves pensionats a Halle» (*AMAlcover*, *BDLC* vi, 1911, 220), i l'*IndPres.* 1 és *apell* amb el sentit de 'apellar' (ib. VIII, 248). Fins en terra valenciana sembla que ha romàs, almenys en part, aquesta pronúncia: *apellada*, Salvà, *Callosa d'En Sarrià* (ii, 106); «Devocionari de la pàtria *l'apellariem* nosaltres» (el *Llibret de Versos* de Teodor Llorente), *Sz. Gozalbo*, *BSCC* xv, 267.

Avui la pronúncia antiga amb *l* ha caigut en un desús i oblit tan complet que la gent de Barcelona i de gran part del Principat ni tan sols ho entendrien si ho sentien així, i jo mateix m'hi hauria de comptar fins que vaig ser molt gran. No obstant, els pastors i gent muntanyenca en general, encara usa aquesta pronúncia quan es tracta del sentit de 'donar veus a un animal per fer-lo venir': fins en el vessant Nord del Montnegre, encara en ple Maresme, deien que un home els *pèlè* els seus porcs cridant --- (1931) i això continua igual fins més enllà de l'Albera: «¿no heu sentit com *lèz apèlábè* les ovelles?» (als Angles de Capcir, 1960); vora el camí del Port del Comte, en terme de la Coma i la Pedra, hi ha un lloc dit *L'Apellado(r)*, en un paratge apropiat per fer-hi venir les